

УДК 159.947:316.3

КОВТУН Н.М.,

кандидат філософських наук,
доцент, докторант кафедри філософії
Житомирський державний університет
імені Івана Франка (Житомир, Україна) miller-melnik@ukr.net

ВОЛЬОВИЙ ХАРАКТЕР ПОЛІТИЧНОЇ АКТИВНОСТІ СУБ'ЄКТІВ СУСПІЛЬНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

У статті проаналізовано вольові аспекти політичної активності на індивідуальному і суспільному рівнях. Особлива увага у дослідженні зосереджена на визначенні змісту та форм політичної активності (автономної та мобілізаційної, конвенційної та неконвенційної). Встановлено, що вольовий характер політичної активності найбільш повно виявляється у діяльності політичних партій, у процесі вироблення їх ідеології та в процесі боротьби за завоювання, утримання й використання політичної влади.

Ключові слова: воля, політична активність, політична діяльність, індивід, соціальна група, суспільство.

У постіндустріальному глобалізованому світі ефективні суспільні перетворення неможливі без формування високого рівня політично вмотивованої вольової активності. Політична активність, спрямована на задоволення політичних потреб та інтересів кожного громадянина і суспільства загалом, є засадничим фактором для розвитку соціуму. Вона є умовою і механізмом ретрансляції з індивідуального рівня інтересів і потреб більшості населення на суспільний рівень. Політична активність реалізується через участь громадян у діяльності громадських організацій, політичних партій, органів місцевого та державного управління. Однак, політично вмотивована активність громадян навіть у найбільш демократичних суспільствах, зазвичай, вичерпується участю у виборах. У міжвиборчий період більшість громадян позбавлені реального впливу на прийняття і впровадження політичних рішень.

Актуальність дослідження політичної активності зумовила значний інтерес до означеної проблематики в науковій літературі, однак, у процесі її аналізу основна увага зосереджена на дослідженні суб'єктів, масштабів, інтенсивності й механізмів політичної активності та її впливу на різні сфери суспільного життя. Зокрема, політологічний аспект виявлення політичної активності розкривається у працях І. Білоконя, А. Дегтярьової, Г. Дилігенського, М. Дмитрієвої, Л. Мілбрайта, Д. Ольшанського, О. Скар, О. Шестопаля. У межах соціології політична активність стала предметом зацікавленості К. Абульханової-Славської, Г. Белицької, А. Брушлинського, В. Жукова, Н. Смелзера. Ціннісно-мотиваційні аспекти політичної активності розкриті у працях О. Балакірева, М. Довгопол, О. Петрунько. Незважаючи на значну кількість досліджень, присвячених аналізу сутності політичної

активності, її вольовий аспект у сфері соціальної філософії тривалий час залишався поза увагою дослідників.

Метою дослідження є аналіз специфіки виявлення вольової природи політичної активності на індивідуальному та суспільному рівнях.

Дослідження вольового характеру політичної активності на індивідуальному й суспільному рівнях зумовлює необхідність визначення змісту поняття "політична активність". У науковій літературі знаходимо багато авторських визначень цього терміну. Перші спроби визначення змісту політичної активності припадають ще на кінець XIX ст. Так, М. Вебер розглядав політичну активність як сукупність елементарних політичних дій (акцій), кожна з яких співвідноситься з діями інших людей і орієнтується на них [2, с. 602]. Охоплюючи значний обсяг політичних явищ, таке визначення акцентує увагу на індивідуальному рівні виявлення політичної активності і залишає поза увагою участь у ній соціальних груп і соціальних спільнот.

Достатньо затребуваним є визначення політичної активності російського політолога А. Дегтярьова, який під цим поняттям розуміє "всі види і засоби впливу політичного суб'єкта на об'єктивний світ та інших суб'єктів політики. Різноманітність політичної активності проявляється в її різних формах, у "розпредметненні" влади тих, хто керує, і у впливі на тих, ким розпоряджаються" [11, с. 284]. Суб'єктний підхід до дефініції змісту поняття "політична активність" використовує й інший російський дослідник, психолог Д. Ольшанський. Під політичною активністю він розуміє діяльність політичних груп або індивідів, пов'язану з формулюванням і вираженням власних потреб та інтересів, з прагненням змінити існуючий політичний або соціально-економічний лад і відповідні політичні інститути [7, с. 21]. В українській науковій традиції до дослідження політичної активності зверталася І. Білоус, Н. Дембицька, А. Лісневська. Так, Н. Дембицька під політичною активністю розуміє функціональний прояв особистості у політичній діяльності, яка упорядковується самим суб'єктом [3, с. 145-158]. Натомість І. Білоус, визначає політичну активність як складне психічне утворення, яке базується на потребах, інтересах особистості та реалізується у системі цільових настанов, ціннісних орієнтацій, що існують як внутрішня готовність до дії та регулюють індивідуальну поведінку [1].

Згідно з "Політологічним енциклопедичним словником" за редакцією Ю. Шемшученка, політична активність – це одна з форм суспільної активності, діяльність соціальних суб'єктів, яка має на меті впливати на прийняття політичних рішень, здійснення своїх інтересів [8, с. 22]. Політична активність визначається авторами словника через феномен діяльності, специфічна сутність якої полягає у сукупності дій окремих індивідів і великих соціальних груп (класів, партій, суспільних організацій тощо), спрямованих на реалізацію їх політичних інтересів, насамперед, завоювання, утримання і використання влади [8, с. 22]. Політична активність має два основні рівні. Політична участь, як нижчий рівень політичної діяльності, реалізується через вибори, мітинги, збори, маніфестації, голодування, альтернативні рухи, страйки та ін. Другий – вищий рівень політичної діяльності – охоплює професійну політичну діяльність

членів уряду, депутатів парламенту, керівників партій та рухів. Заслуговує на увагу й визначення політичної активності, запропоноване Л. Кияшко. Під політичною активністю дослідниця розуміє інтенсивність участі суб'єкта у політичному процесі загалом, а також у межах окремих форм політичної діяльності. На індивідуальному рівні політична активність тлумачиться нею як сукупність тих форм життєдіяльності окремої особи, в яких виявляються її прагнення брати активну участь у політичних процесах, обстоювати свої політичні права та інтереси [9, с. 16-17]. Фактично Л. Кияшко розглядає політичну активність в її енергетичному розумінні як міру інтенсивності політичної участі, політичної діяльності та політичної поведінки.

Однак, з розумінням політичної активності лише як рівня інтенсивності діяльності важко погодитись, адже поняття "політична активність" є значно ширшим за обсягом, порівняно з політичною діяльністю, політичною участю та політичною поведінкою. На відміну від політичної діяльності, яка має усвідомлений цілеспрямований характер, політична активність охоплює широкий спектр політичних явищ, які містять раціональні й ірраціональні способи перетворення дійсності. На цій підставі політична активність розглядається нами як форма соціальної активності, спрямована на формування, збереження, селекцію і ретрансляцію політичних цінностей та задоволення політичних потреб на індивідуальному і суспільному рівнях.

Враховуючи вищесказане, суб'єктами політичної активності є соціальні спільноти й соціальні групи, державні й недержавні організації, особи, які беруть участь у постановці і вирішенні політичних проблем. Важливу роль як суб'єкти політичної активності відіграють й політичні партії як організації, які поєднують людей за спільністю політичних інтересів і переконань з метою реалізації їх політичних інтересів. Щоправда, існує суттєва розбіжність у визначенні суб'єктів політичної активності у демократичних, авторитарних і тоталітарних суспільствах. Якщо у демократичних спільнотах від політичної активності окремих громадян через механізми функціонування політичних партій або громадських організацій залежить визначення основних напрямків розвитку держави і суспільства, то в авторитарних і тоталітарних державах політична активність на мікрорівні інспірується державними органами задля легалізації власних волонтаристських рішень. У таких суспільствах політична активність набуває ознак імітації. При цьому можуть існувати цілком інституалізовані об'єднання, в яких начебто знаходиться своє відображення воля більшості громадян. І в демократичних, і в тоталітарних суспільствах політична активність розглядається як атрибутивна ознака можливості досягнення політичної стабільності через легальні способи політичної діяльності.

Щодо масовості участі громадян у політичній активності в науковій літературі сформувався два основні підходи. Так, у межах першого підходу (Ж.-Ж. Руссо, Дж. Міль, Б. Барбер, К. Пейтмен) обґрунтовується позиція необхідності залучення якнайбільшої кількості громадян до політичної активності. Натомість прихильники демократичного елітизму (Е. Берк, Ж. де Местр, Х. Ортега-і-Гассет, Й. Шумпетер) надмірне розширення суб'єктів політичної активності вважали загрозою існуванню парламентаризму. На їх

думку, слід обмежити прийняття політичних рішень лише тими, хто більш обізнаний і може свідомо підтримувати демократичні цінності. Однак, у суспільно-політичних реаліях ХХІ ст. мова не може йти про обмеження загального виборчого права. Натомість перед політичною системою постає нагальна необхідність підвищення політичної культури громадян, акцентації на їх безпосередній відповідальності за свій політичний вибір. На підставі врахування вищевказаних компонентів політичної активності, на нашу думку, у її структурі поряд зі сферою знань, світоглядно-ціннісних орієнтацій, умінь, навичок, практичних настанов, емоцій основну роль відіграє вольова складова. Саме вона дозволяє реалізувати ініціативність, відповідальність, рівень самодіяльності суб'єкта політичної активності. Навіть за умови володіння широким спектром знань і навичок, людина позбавлена вольових якостей (рішучості, мужності, відваги, самовідданості, відчайдушності та ін.), приречена на невдачу у політичній діяльності.

На основі широкого спектру виявлення у соціальній дійсності політична активність поділяється на багато форм. Так, М. Мирош пропонує виокремити такі форми політично вмотивованої активності: за суб'єктом політичної активності виділяють політичну активність індивідів та політичну активність мас (політичних партій, груп за інтересами, груп тиску); за організованістю – усвідомлену (ціленаправлену), ситуативну, стихійну політичну активність; за видом прояву виокремлюють міжнародну (дипломатичну, громадську), суспільну (регіональну, місцеву, колективну), особистісну (відставка, голодування, абсентеїзм та ін.) політичну активність; за інтенсивністю – активну й пасивну; за формами прояву політична активність поділяється на: відсутність політичної активності як такої (недорозвиненість політичної активності), первинні форми (політичні думки, ідеї, обізнаність з політичною ситуацією, читання політичної літератури, перегляд політичних програм), середні форми (участь у виборах, у референдумах, плебісцитах, участь у передвиборчих кампаніях), вищі форми (участь у мітингах, страйках, акціях, бунтах, демонстраціях, ходах, участь у політичних партіях, рухах, групах за інтересами, професійна політична діяльність); за часом існування політична активність поділяється на постійну (тривалу), зatoryжну (періодичну), тимчасову; за напруженістю – на динамічну (радикальну), помірковану, формальну; за суспільним резонансом – на резонансну і локальну [5, с. 162].

У свою чергу, співвідношення активність-пасивність взяв за основу для виокремлення форм політичної активності політичний психолог Б. Мар'єнко. Він розглядав політичну активність як континуум, на одному з полюсів якого фігурує політична пасивність (абсентеїзм виборців, політична іммобільність), а на протилежному – політична гіперактивність та екстремізм (від участі у пікетуваннях, страйках до терористичних дій і громадянської війни) [4, с. 81-82]. У контексті цього провідними проблемами сучасного суспільства є, за твердженням Д. Аптера, неучасть або надмірна участь громадян у політичному житті. Надмірна активність громадян може обеззброювати політичних діячів, дезорганізувати систему влади й зробити суспільство надбанням воячини, яка приходить до влади "під час відновлення дисципліни й порядку". Неучасть

громадян у політиці може потурати егоїстичним амбіціям окремих політиків і загрожує надмірним посиленням ролі апарату влади [13, р. 48].

Для позначення відсутності політичної активності у науковій літературі використовують поняття "абсентеїзм". Серед тих, хто не бере участі в політиці, є дві групи – "непохитно аполітичні та ті, хто тимчасово з різних причин відсторонився від участі, тобто залежно від ситуації: або бере участь, або не бере" [9, с. 29-30]. Причини абсентеїзму базуються як на основі політичного і соціального благополуччя, так і на політичній апатії, спричиненій втратою довіри до політиків і державної влади загалом. Високий рівень абсентеїзму засвідчує кризу певної політичної системи. У деяких випадках абсентеїзм вимагає від суб'єкта значних вольових зусиль. Незважаючи на позірну апатичність прихильників абсентеїзму, у тоталітарних спільнотах за умови мобілізаційного типу політичної активності виявлення небажання брати участь в імітованій активності вимагає значних вольових зусиль. На основі врахування рівня усвідомлюваності Л. Мілбрайт поділяє політичну активність на автономну та мобілізаційну [14, с. 15]. Якщо політична активність визначається тиском зовнішніх обставин (адміністративним або партійним контролем) і базується на спотворенні чи викривленні політичних інтересів і потреб, то вона характеризується як мобілізаційна. Такий тип політичної активності співвідноситься з вольовим станом мобілізаційної готовності. Попри короткотривалість, цей тип політичної активності базується на адміністративній дисципліні і страху перед покаранням. Він досить часто використовується авторитарними і тоталітарними режимами, адже дозволяє імітувати видимість підтримки населенням влади, певного національного проекту або загарбання чужої території. Мобілізаційний тип активності базується не стільки на переконанні населення, скільки на сваволі у сфері політичної дійсності. Саме ці характеристики дозволяють такий тип політичної активності назвати квазіактивністю. У свою чергу, автономна політична активність розглядається як результат відносно вільного і раціонального сприйняття політичної дійсності суб'єктом. Це зовсім не означає, що особа або соціальна спільнота як суб'єкти політичної активності не піддаються в таких умовах впливу маніпулятивних практик. Однак, суб'єкт автономної політичної активності самостійно вирішує, чи дослухатись йому до ЗМІ, чи ігнорувати їх.

У контексті виявлення вольових засад політичної активності заслуговує на увагу її поділ на конвенційну (легітимну) і неконвенційну (нелегітимну) форми [10, с. 155-156]. У першому випадку йдеться про "діяльність офіційних політиків – від президента до лідера первинного осередку зареєстрованої партії. Сюди входить і активність легальної опозиції та санкціонована активність громадян. У другому випадку активність включає політичну діяльність "непримиренної опозиції" (наприклад, терористичних організацій на зразок "аль-Каїди"). Основою виявлення політичної активності на конвенційному і неконвенційному рівнях є особистісні якості індивіда, його сильні вольові якості, холеричний або сангвінічний тип темпераменту. Конвенційні форми політичної активності узгоджуються з закріпленими, насамперед, у правовій системі правилами і нормами. При цьому рівень інтенсивності конвенційних

форм політичної активності рухається у діапазоні від абсентеїзму до участі у політичних організаціях. Найпоширенішою формою конвенційної активності є участь у виборах як найпростішій формі ретрансляції індивідуального політичного волевиявлення на суспільний рівень. Участь у формах політичної активності широких мас населення убезпечує політичну систему від непрогнозованих проявів стихійної деструктивної активності. Окрім цього участь у політичному волевиявленні покладає на виборця й певний рівень відповідальності за прийняті обраними політиками рішення.

Вольовий характер політичної активності найбільш повно виявляється у діяльності політичних партій. Як вже відзначалося, бажання й мотивація як основа вольового виміру політичної активності у діяльності політичних партій розкривається у теоретичному обґрунтуванні інтересів різних соціальних спільнот та у виробленні відповідної до них ідеології щодо визначення форм і методів політичної діяльності. Мотивація і воління мають вирішальне значення і в процесі боротьби за завоювання, утримання та використання політичної влади. У контексті виявлення вольового начала у сфері політичної активності цілком слушними є міркування О. Шпенглера про домінування політичної волі над економічними інтересами. Незважаючи на періоди тривалого домінування економіки "меч отримує перемогу над грошима, воля до панування знову підкоряє волю до здобичі" [12, с. 538]. Так російсько-український конфлікт 2014 р. засвідчує, що "воля до влади" однієї людини може цілком нехтувати економічними інтересами не лише власної країни, а й світової спільноти загалом. Водночас прагнення до досягнення лише економічного благополуччя не може бути єдиною метою державної політики і тим більше національною ідеєю.

Вольовий характер має і здійснення пропаганди з метою обґрунтування й популяризації вироблених партією програмових засад вирішення актуальних суспільних проблем. Саме в сектах і партіях, як відзначає С. Московічі, домінуюча воля може легко утвердитися і поширитися у всі куточки суспільства, до того ж найбільш короткими й надійними шляхами [6, с. 213]. За таких умов мімікрія в лавах рядових партійців набуває значного поширення, а накази, які надходять з центру, виконуються з більшою обов'язковістю, якщо діяльність організації будується на раціональних прагматичних засадах. Подібні тенденції поширені у партіях вождистського типу, в яких воля лідера визначає усі сфери діяльності організації. При цьому механізмами впровадження індивідуальної волі вождя стають грандіозні церемонії, постійні зібрання, демонстрація сили і віри, проекти на майбутнє, схвалювані всіма, а будь-яке урочисте об'єднання сил і підкорення колективній волі витворює драматичну атмосферу екзальтації [6, с. 29]. Виділяючись з людської маси, у такий спосіб вождь зачаровує її своїм образом, придушє й залякує. В очах натовпу він постає істотою, яка дає масі своє ім'я, своє обличчя і свою активну волю. У свою чергу, у демократичних спільнотах регуляція вольового впливу політичних партій є більш складним і суперечливим процесом.

На відміну від конвенційних, неконвенційні форми політичної активності виходять за "межі чинних правил і варіюються між "м'якими" (підписання петицій, участь у санкціонованих мітингах і страйках), "жорсткими" або й протизаконними (захоплення приміщень, погроми, нищення майна) політичними діями. Вони передбачають використання неінституціоналізованих норм і методів боротьби" [14, с. 15]. Неконвенційні форми політичної активності поділяються, у свою чергу, на ненасильницькі й насильницькі види. Якщо говорити детальніше про ненасильницькі види політичної активності, то найбільшої уваги тут заслуговує "громадська непокора". Вона втілюється у несанкціонованих мітингах і маршах протестів, пікетах, сидячих страйках й самоприковуванні протестувальників до певних об'єктів інфраструктури, перекритті доріг, в окремих випадках – у несплаті податків та припиненні ділової активності. Поряд з ненасильницькими формами неконвенційна політична активність може переростати й у крайні форми екстремізму й тероризму. Водночас відомі й факти перетворення організацій, які розпочинали свою боротьбу неконвенційними засобами, у цілком легітимізовані політичні структури. Прикладом такого типу трансформації є політична еволюція Організації визволення Палестини на чолі з Я. Арафатом.

В цілому, вольовий характер політичної активності реалізується через наявність у соціальних груп різних підходів до політичного устрою суспільства, необхідність вирішити нагальні суспільні проблеми, наявність у соціальних груп специфічних інтересів та необхідність їх реалізувати. Мотивація і воля мають вирішальне значення у процесі боротьби за завоювання і використання політичної влади з метою задоволення інтересів певної суспільної верстви. Вольовий характер має і здійснення пропаганди з метою обґрунтування, вироблених партією програмових засад вирішення актуальних суспільних проблем. Для демократичних спільнот характерна й актуалізація вольових зусиль під час здійснення контролю політичними партіями та громадськими організаціями за діяльністю органів державної влади. Найбільш системно вольовий характер політичної активності виявляється у діяльності професійних політиків, насамперед лідерів та членів політичних партій, депутатів представницьких органів влади, чиновників державних органів, лідерів та членів громадських організацій, представників наддержавних політичних організацій. Поряд з такими якостями, як розум, кмітливність, швидка реакція, мобільність, активну з політичної точки зору особистість характеризує високий рівень виявлення вольових якостей – мужності, рішучості, сміливості, наполегливості – як основи досягнення суспільно значущих інтересів. При цьому найбільш дієвим механізмом нівеляції поширення неконвенційних форм політичної активності є переорієнтація вольових зусиль активістів у правове поле, де б вони могли не тільки виражати свою позицію, а й імплементувати свої прагнення та інтереси у суспільнозначущі політичні рішення на рівні державної організації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білоус І. Політична активність молоді: форми вияву та особливості трансформації // Соціальна психологія. – 2007. – Вип. 2. – С. 101 – 112.
2. Вебер М. Основные социологические понятия / М. Вебер // Вебер М. Избранные произведения. – М.: Прогресс, 1990. – С. 602 – 643.
3. Дембицька Н. До розробки понятійного апарату теорії політичної соціалізації // Соціально-психологічний вимір демократичних перетворень в Україні. – К.: Український центр політичного менеджменту, 2003. – С. 145 – 158.
4. Мар'єнко Б. С. Психологічні аспекти політичної активності та радикалізму / Б. С. Мар'єнко // Наукові студії з політичної психології. – К.: ДОК-К, 1996. – Вип. 2. – С. 80 – 87.
5. Мирош М. В. Поняття, структура і типізація політичної активності в системі суспільно-географічних знань // Геополітика і екогеодинаміка регіонів. – 2014. – Т. 10. – Вип. 2. – С. 158 – 163.
6. Московичи С. Век толп. Исторический трактат по психологии масс / [Пер. с фр.]. – М.: Центр психологии и психотерапии, 1998. – 480 с.
7. Ольшанский Д. В. Политико-психологический словарь. – М.: Академический проект, 2002. – 576 с.
8. Політологічний енциклопедичний словник / [упоряд. Ю. С. Шемшученка та ін.]. – К.: Основні цінності, 2001. – 723 с.
9. Політична участь молоді сучасної України: психологічні чинники активізації: монографія / за ред. Л. Кияшко. – К.: Міленіум, 2013. – 216 с.
10. Политический процесс: основные аспекты и способы анализа. – М.: "Дом ИНФРА-М, 2001. – 304 с.
11. Социальная психология / А. Л. Журавлев, В. П. Резников и др. – М.: Per Se, 2002. – 350 с.
12. Шпенглер О. Закат Европы. Очерки морфологии мировой истории. Т. 2. Всемирно-исторические перспективы. – М.: Мысль, 1998. – 606, [1] с.
13. Apter D. E. Introduction to Political Analysis. – Cambridge, 1977. – 358 p.
14. Milbrath L. Political Participation: How and Why Do People Get Involved in Politics? / L. Milbrath, M. L. Goel. – Chicago: Rand-McNally, 1977. – 223 p.

REFERENCES

1. Bilous I. Politychna aktyvnist molodi: formy vyjavu ta osoblyvosti transformatsii [Political activity of young people: forms of display and feature of transformation] // Sotsialna psykholohiia. – 2007. – Vyp. 2. – S. 101 – 112.
2. Veber M. Osnovnie sociologicheskie ponyatiya [Basic sociological concepts] // Veber M. Izbrannie proizvedeniya. – M.: Progress, 1990. – S. 602 – 643.
3. Dembytska N. Do rozrobky poniatiinoho aparatu teorii politychnoi sotsializatsii [Before development of concept vehicle of theory of political socialization] // Sotsialno-psykholohichni vymir demokratychnykh peretvoren v Ukraini. – K.: Ukrainyskyi tsentr politychnoho menedzhmentu, 2003. – S. 145 – 158.
4. Marienko B. S. Psykholohichni aspekty politychnoi aktyvnosti ta radykalizmu [Psychological aspects of political activity and radicalism] // Naukovi studii z politychnoi psykholohii. – K.: DOK-K, 1996. – Vyp. 2. – S. 80 – 87.
5. Myrosh M. V. Poniattia, struktura i typizatsiia politychnoi aktyvnosti v systemi suspilno-geohrafichnykh znan [A concept, structure and typification of political activity, is in the system of publicly-geographical knowledge] // Heopolytyka y ekoheodynamyka rehyonov. – 2014. – T. 10. – Vyp. 2. – S. 158 – 163.
6. Moskovichi S. Vek tolp. Istoricheskii traktat po psihologii mass [Century of crowds. Historical treatise on psychology of the masses] / [Per. s fr.]. – M.: □Centr psihologii i psihoterapii□, 1998. – 480 s.

7. Olshanskii D. V. *Politiko-psihologicheskii slovar [Political and psychological dictionary]*. – M.: Akademicheskii proekt, 2002. – 576 s.
8. *Politologichnyi entsyklopedychnyi slovnyk [Political science encyclopaedic dictionary] / [upor. Yu. Shemshuchenka ta in.]*. – K.: Osnovni tsinnosti, 2001. – 723 s.
9. *Politychna uchast molodi suchasnoi Ukrainy: psykholohichni chynnyky aktyvizatsii [Political participation of young people of modern Ukraine: psychological factors of activation] / za red. L. Kyiashko*. – K.: Milenium, 2013. – 216 s.
10. *Politicheskii process: osnovnie aspekti i sposobi analiza [Political process: basic aspects and methods of analysis]*. – M.: "Dom INFRA-M, 2001. – 304 s.
11. *Socialnaya psihologiya [Social psychology] / A. L. Jyравlev, V. P. Reznikov i dr.* – M.: Per Se, 2002. – 350 s.
12. *Shpengler O. Zakat Evropi. Ocherki morfologii mirovoi istorii. T. 2. Vsemirno-istoricheskie perspektivi [Sunset of Europe. Essays of morphology of world history. T. 2. World-historic prospects]*. – M.: Misl, 1998. – 606, [1] s.
13. *Apter D. E. Introduction to Political Analysis*. – Cambridge, 1977. – 358 p.
14. *Milbrath L. Political Participation: How and Why Do People Get Involved in Politics? / L. Milbrath, M. L. Goel*. – Chicago: Rand-McNally, 1977. – 223 p.

КОВТУН Н.М.- кандидат философских наук, доцент, докторант кафедры философии Житомирский государственный университет имени Ивана Франко (Житомир, Украина) miller-melnik@ukr.net

ВОЛЕВОЙ ХАРАКТЕР ПОЛИТИЧЕСКОЙ АКТИВНОСТИ СУБЪЕКТОВ ОБЩЕСТВЕННЫХ ПРЕВРАЩЕНИЙ

В статье проанализированы волевые аспекты политической активности на индивидуальном и общественном уровнях. Особенное внимание сконцентрировано на изучении смысла и форм политической активности (автономной и мобилизационной, конвенциональной и неконвенциональной). Доказано, что волевой характер политической активности наиболее полно проявляется в деятельности политических партий, в процессе выработки их идеологии и в процессе борьбы за завоевание, удержание и использование политической власти.

Ключевые слова: воля, политическая активность, политическая деятельность, индивид, социальная группа, общество.

Kovtun, Natalia, candidate of philosophical sciences, associate Professor, candidate for the Doctor of Philosophy of Department of Philosophy, Zhytomyr State Ivan Franko University (Zhytomyr, Ukraine) miller-melnik@ukr.net

VOLITIONAL NATURE OF POLITICAL ACTIVITY OF SOCIAL TRANSFORMATIONS' SUBJECTS

In the article volitional aspects of individual and social political activity are analyzed. Volitional character of political activity is implemented by different social groups' approaches towards political structure of society, necessity to solve urgent social problems, as well as their particular interests and necessity to actualize them. Motivation and volition play the decisive role in the process of struggle for the conquest and use of political power, and that is aimed at satisfaction of interests and needs of particular social strata.

In the research work political activity is considered to be a form social activity aimed at formation, preservation, selection and retransmission of political values and satisfaction of individual and social political needs. Unlike political practice that is conscious and purposeful political activity includes a wide range of phenomena which contain rational and irrational methods of social reality transformations.

It is states that volitional character of political activity is most systematically revealed in professional politicians' activity, first of all leaders and members of political parties, representative bodies deputies, officials of state bodies, leaders and members of public organizations, supranational political organizations representatives. Alongside with such characteristic features as mind, intelligence, quick response, mobility, a politically active person is characterized by high level of volitional qualities representation particularly courage, determination, bravery, perseverance which are the basis of socially significant interests achievement.

Volitional character is also a characteristic feature of propaganda implementation that is aimed at justification of a party's program principles of urgent social problems solution. For democratic societies will efforts actualization while political parties and social organizations proceeding social control over public authorities' activities are typical.

Essence and forms of political activity's (autonomus and mobilized, conventional and non-conventional) determination are emphasized in the research work. It is possible to avoid political activity radicalization and transform it into constructive way only on condition that it would be redirected into conventional forms. It is proved that the most effective mechanism of leveling non-conventional forms of political activity is activists' will efforts reorientation into legal framework, where they could not only reveal their position but also implement their aims and significant political decisions on state level.

Key words: *will, political activity, political practice, person, social group, society.*

*Дата надходження рукопису 10.03. 2015 року
Рекомендовано до публікації 15.03.2015 року*